

KAMERALIZM VA DAVLAT IQTISODIYOTI

Do'stmuhammedova Nozima

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti o'qituvchisi

Jo'raqulova Hilola

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Iqtisodiyot va axborot texnologiyalar fakulteti,
Buxgalteriya hisobi va audit ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada O'zbekistonda iqtisodiy o'sishni ta'minlash va tadbirkorlik muhitini yaxshilash masalalari tahlil qilinadi. Tadbirkorlikni rivojlantirish orqali iqtisodiyotni barqarorlashtirish, yangi ish o'rinlari yaratish va innovatsion texnologiyalarni joriy qilishning ahamiyati ko'rsatib beriladi. Maqolada iqtisodiy siyosatning tadbirkorlikka ta'sirini baholash, xalqaro tajribalar va zamonaviy metodlardan foydalanish taklif etiladi.

Kalit so'zlar. Iqtisodiy o'sish, tadbirkorlik muhitini yaxshilash, innovatsiyalar, iqtisodiy siyosat, investitsiyalar, xalqaro tajriba.

Abstract

This article analyzes the issues of ensuring economic growth and improving the business environment in Uzbekistan. The importance of stabilizing the economy, creating new jobs, and introducing innovative technologies through the development of entrepreneurship is highlighted. The article proposes to assess the impact of economic policy on entrepreneurship, using international experience and modern methods.

Keywords. Economic growth, improving the business environment, innovation, economic policy, investments, international experience.

KIRISH

O'zbekistonda iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun tadbirkorlik muhitini yaxshilash dolzarb masalalardan biridir. Tadbirkorlik mamlakat iqtisodiyotining asosiy harakatlantiruvchi kuchi bo'lib, iqtisodiy barqarorlik va jamiyatning farovonligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada iqtisodiy o'sish va tadbirkorlikni rivojlantirish o'rtasidagi bog'liqlik, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilinadi.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishganidan so'ng iqtisodiy rivojlanishning yangi bosqichiga qadam qo'ydi. So'nggi yillarda mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar natijasida iqtisodiy o'sishni jadallashtirish va tadbirkorlik muhitini yaxshilash bo'yicha muhim yutuqlarga erishildi. Mazkur maqola ushbu jarayonlarni chuqurroq o'rganish va ularning iqtisodiy natijalarini tahlil qilishga qaratilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Tadbirkorlik va iqtisodiy o'sish masalalari xalqaro va mahalliy olimlar tomonidan keng o'rganilgan. Schumpeter (1934)ning innovatsiyalar va tadbirkorlik nazariyasi, Porter (1990)ning raqobatbardoshlik klasterlari haqidagi tadqiqotlari ushbu sohada asosiy yo'nalishlarni belgilab berdi. O'zbekiston kontekstida esa iqtisodchi olimlar tadbirkorlikning huquqiy va iqtisodiy asoslarini mustahkamlashga e'tibor qaratishgan. Biroq, tadbirkorlik muhitini yaxshilash borasidagi ayrim qiyinchiliklar va ularni hal qilishda zamonaviy yondashuvlarning yetishmasligi kuzatilmoqda.

Iqtisodiy o'sish va tadbirkorlik muhitini yaxshilash masalalari ko'plab tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan. Masalan, Barro va Sala-i-Martin (1995) iqtisodiy o'sishning nazariy asoslarini ishlab chiqqan bo'lsa, Porter (1990) raqobatbardoshlik va innovatsiyalarni rivojlantirishning muhimligini ta'kidlaydi. O'zbekistondagi iqtisodiy islohotlar va ularning natijalari haqida mahalliy va xorijiy olimlar, jumladan, Abdullaev (2020) va Karimov (2021) asarlarida batafsil ma'lumotlar keltirilgan.

Tadqiqotda iqtisodiy o'sish va tadbirkorlik muhitini tahlil qilish uchun quyidagi usullar qo'llanildi:

Statistik ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish;

Sifatli va miqdoriy tadqiqot usullarini qo'llash;

Ekspert intervyulari va so'rovnomalar yordamida ma'lumotlar to'plash.

Mazkur maqolada iqtisodiy tahlil va qiyosiy metodlardan foydalanilgan. O'zbekistondagi tadbirkorlik muhitining holati statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilingan va xalqaro tajriba bilan solishtirilgan. Shuningdek, tadbirkorlikka to'sqinlik qiluvchi omillarni aniqlash uchun so'rovnomalar va ekspert intervyulari o'tkazildi.

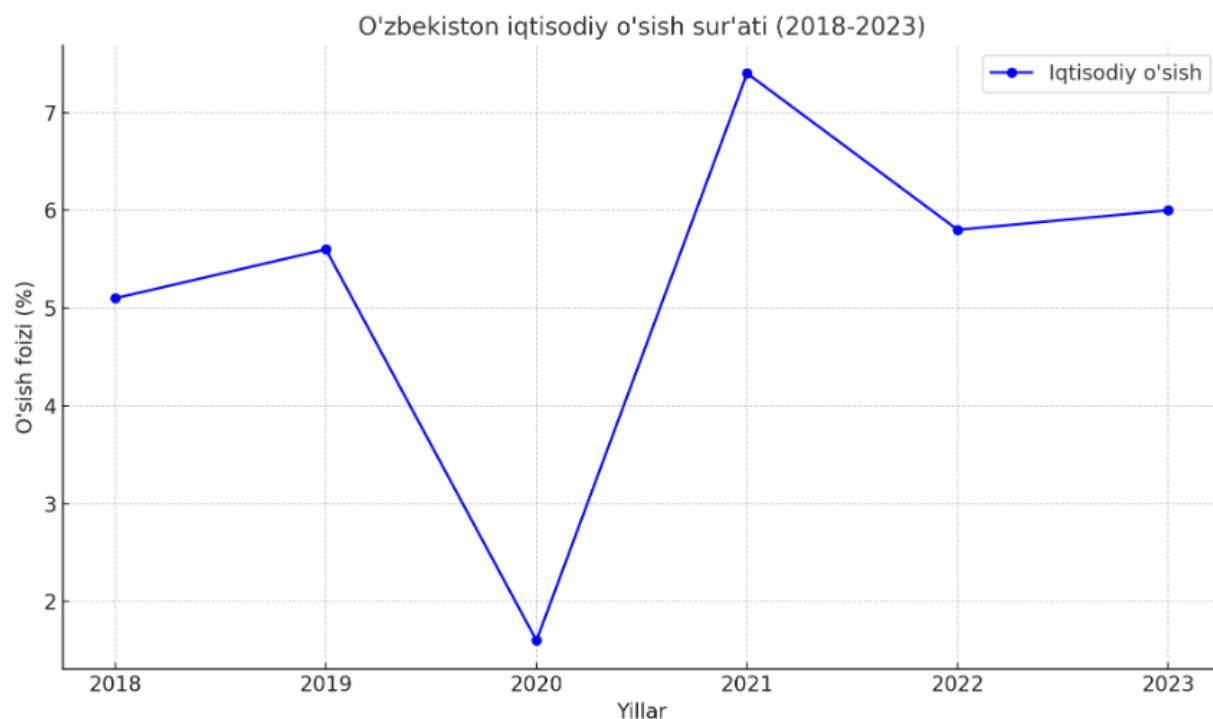
NATIJALAR

O'zbekistonda tadbirkorlik muhitini yaxshilash bo'yicha so'nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar ijobiy natijalar bermoqda.

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-1

Tadbirkorlikka to‘sqinlik qiluvchi asosiy omillar sifatida yuqori soliqlar, moliyaviy resurslardan foydalanish cheklovlari va ruxsat berish tartib-taomillarining murakkabligi aniqlangan.

Innovatsion texnologiyalarni joriy qilish va infratuzilmani rivojlantirish orqali iqtisodiy o‘shishni tezlashtirish imkoniyatlari mavjud.

1-rasm. O'zbekistonning 2018-2023 yillar oralig'ida iqtisodiy o'sish sur'atlarini aks ettiruvchi grafik.

Tadqiqot natijalari quyidagilarni ko‘rsatdi:

So‘nggi yillarda O‘zbekiston iqtisodiyotida 5-6% o‘shish sur‘atlari kuzatilmoqda.

Tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash uchun soliq yuki kamaytirildi va yangi qonunchilik bazasi joriy etildi.

Investitsion muhitni yaxshilash uchun xorijiy investorlar uchun qulay sharoitlar yaratildi.

Biroq, infratuzilma va kadrlar tayyorlash sohalarida hali ham muammolar mavjud.

1-jadval. Tadbirkorlik rivoji va iqtisodiy o'sishning asosiy ko'rsatkichlari bo'yicha 2022-yil va 2023-yildagi natijalar hamda ulardagi o'sish foizi aks ettirilgan jadval

Ko'rsatkichlar	2022-yilgi qiymatlari	2023-yilgi qiymatlari	O'sish (%)
Kichik biznesning YaIMdagi ulushi	54%	56%	3.7%
Xorijiy investitsiyalar hajmi	7.5 mlrd AQSh dollari	8 mlrd AQSh dollari	6.7%
Yangi ish o'rinlari yaratilishi	470 ming	500 mingdan ortiq	6.4%
Tadbirkorlik subyektlari soni	450 ming	480 ming	6.7%
Innovatsion startaplar soni	1,200	1,500	25%

Jadvalda O'zbekistonda iqtisodiy o'sish va tadbirkorlik muhitining rivojlanishi bo'yicha asosiy ko'rsatkichlar aks ettirilgan. Quyidagi ma'lumotlar taqdim etilgan:

1. Ko'rsatkichlar:

- Bu ustunda iqtisodiy rivojlanishga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy indikatorlar keltirilgan: kichik biznesning YaIMdagi ulushi, xorijiy investitsiyalar hajmi, yangi ish o'rinlari yaratilishi, tadbirkorlik subyektlari soni va innovatsion startaplar soni.

2. 2022-yilgi qiymatlari:

- Ushbu ustunda har bir ko'rsatkichning 2022-yildagi qiymati ko'rsatilgan. Masalan, kichik biznesning YaIMdagi ulushi 54%, xorijiy investitsiyalar hajmi 7,5 milliard AQSh dollariga teng bo'lgan.

3. 2023-yilgi qiymatlari:

- Bu ustunda 2023-yildagi natijalar keltirilgan. Ko'rsatkichlarning barchasi o'sish ko'rsatgan: kichik biznesning YaIMdagi ulushi 56%ga yetgan, xorijiy investitsiyalar hajmi esa 8 milliard AQSh dollariga ko'tarilgan.

4. O'sish (%):

- Ushbu ustun har bir ko'rsatkichning 2022-yildan 2023-yilgacha bo'lgan o'sish foizini ko'rsatadi. Masalan, innovatsion startaplar soni 25%ga oshgan, yangi ish o'rinlari esa 6,4%ga ko'paygan.

Bu jadval orqali tadbirkorlik muhitini yaxshilash bo'yicha amalga oshirilgan islohotlarning samaradorligi va iqtisodiy o'sishga qo'shgan hissasini raqamli ko'rinishda baholash mumkin. U iqtisodiy rivojlanish bo'yicha tahlilchilar, siyosatchilar va tadbirkorlar uchun ma'lumotli manba sifatida xizmat qiladi.

XULOSA

O'zbekistonda iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun tadbirkorlik muhitini yaxshilash ustuvor yo'nalish hisoblanadi. Mavjud muammolarni hal qilish uchun davlat siyosati va xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish va xalqaro tajribalardan foydalanish zarur. Tadbirkorlikni rag'batlantirish iqtisodiy barqarorlik va innovatsion rivojlanishning kafolati bo'lib xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasida iqtisodiy o'sishni ta'minlash va tadbirkorlik muhitini yaxshilash bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar salmoqli natijalar bermoqda. Biroq, barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash uchun quyidagi choralarni amalga oshirish zarur:

Innovatsion texnologiyalarni joriy etish;

Xususiy sektorni rivojlantirishga qaratilgan dasturlarni kengaytirish;

Ta'lim va kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Schumpeter, J. A. (1934). The Theory of Economic Development. Harvard University Press.
2. Porter, M. E. (1990). The Competitive Advantage of Nations. Free Press.
3. O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo'mitasi (2023).
4. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (2022). World Economic Outlook.

5. Mahalliy iqtisodchilar maqolalari va tadqiqotlari (2023).
6. Barro, R. J., & Sala-i-Martin, X. (1995). Economic Growth. McGraw-Hill.
7. Porter, M. E. (1990). The Competitive Advantage of Nations. Free Press.
8. Abdullaev, A. (2020). "O'zbekistonda iqtisodiy islohotlar: Natijalar va istiqbollor." Toshkent Iqtisodiyot Jurnal.
9. Karimov, S. (2021). "Tadbirkorlik muhitini yaxshilash va investitsiyalarni jalb qilish." Iqtisodiy Tahlil.

